

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:
_____ dos. Zaur Məmmədov
_____ "_____" _____ 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050120-Texnologiya müəllimliyi

Fakültə: Təbiyyat

Kafedra: Pedaqogika, psixologiya və incəsənət

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Sıf Xalq yaradıcılığı sənəti və ornament.

Lənkəran Dövlət Universitetinin, "Pedagogika, psixologiya və incəsənət" kafedrasının 12 sentyabr 2025-ci il tarixli №01 sayılı iclas protokolu ilə təsdiq edilmişdir).

Kodu:AMT, MEF- B07

Tədris ili: III tədris ili (2025-2026) semestr: V

Tədris yükü: Cəmi: 210 saat. Auditoriya saati- 75 (45 saat mühazirə, 30 saat praktik məşğələ).

Təhsil forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 7 kredit

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: b/m Heydərov Tofiq Ələddin oğlu

E-mail ünvanı: tofiqheydarov1957@gmail.com

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə. Məmmədov 19, LDU-nun 2 saylı korpusu

III. Təvsiyə olunan dərsliklər, dərs vəsaitləri və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat

1. Rəsim Əfəndi, Toğrul Əfəndi, "Azərbaycan bəzək sənəti" Bakı. 2002
2. Mirəlli Seyidov "Azərbaycan mifik təfəkkünün qaynaqları" Bakı. 1983
3. Xəlil Kərimov "Azərbaycan xalqları" Bakı. 1983
4. Kübra Əliyeva "XVI-XVII əsr Təbriz xalçaçılıq məktəbi" 1999. (rus dilində)
5. Azad Nəbiyev "Azərbaycan xalq ədəbiyyatı" Bakı. 2009. I kibat
6. Azad Nəbiyev "Azərbaycan xalq ədəbiyyatı" Bakı. 2006. II kibat
7. Paşa Əfəndiyev "Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı". Bakı. 1981

Əlavə ədəbiyyat:

1. Azərbaycan folkloru antologiyası. Bakı. 1999
2. Şədnik Paşayev "Azərbaycan folkloru və aşiq yaradıcılığı". Bakı. 1989
3. H. Quliyev, N. Tağızadə "Metal və xalq sənətkarlığı". Bakı. 1962
4. Rəsim Əfəndiyev "Azərbaycan xalq sənəti".

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnin tədrisinə ehtiyac yoxdur.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Təsviri incəsənət tarixi fənni, incəsənətin bir növü kimi ibtidai-icma quruluşundan, müasir dövrə kimi yaranma və inkişaf prosesini əhatə edir.

Burada təsviri incəsənətin, yaranma və inkişafı, janrları, Qədim dünya, orta əsr, XI-XIX əsr, intibah dövrünün təsviri incəsənətin təhlili öz əksini tapmışdır.

Həmçinin qədim Azərbaycan təsviri incəsənətinin insanın bədii-estetik zövqünün formalaşmasında müstəsna əhəmiyyət kəş edir.

Fənnin tədrisində məqsəd hər hansı bir humanitar sahədə çalışan mütəxəssis, təsviri sənətə aid bilikləri və şəxsi idedadlarını inkişaf etdirmək bacarığını, etik və estetik zövqünü daha da təkmilləşdirməkdir.

VII Davamiyyətə verilən tələblər:

Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Hər sual 10 bala qədər qiymətləndirilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərinədən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim-mövzu planı: 75 saat (45 saat müəhazirə, 30 saat praktik məşğələ)

№	Keçirilən mövzuların məzmunu	Müh.	Sem.	Tarix
1.	Mövzu: Şifahi xalq yaradıcılığı Plan: Azərbaycanın qədim və zəngin xalq yaradıcılığı. Dastanlar, nağıllar, lətifələr, atalar sözləri, folklor. Mənbə: [1;8;9;11;]	2	2	
2.	Mövzu: Folklor janrları. Plan: Əmək nəğmələri, holavalar, laylalar, oxşamalar, bayatılar. Azərbaycan folkloru orta əsrlərdə. Aşıq sənəti. Mənbə: [1;8;9;11;]	2		
3.	Mövzu: Epik folklor janrları. Plan: Əfsanələr, rəvayətlər. Atalar sözü və zərb məsəllər. Tapmacalar, yanıtmacalar. Nağıllar, dastanlar. Mənbə: [1;8;9;11;]	2	2	
4.	Mövzu: Dramatik növün janrları. Plan: Xalq oyunları, xalq tamaşaları, şəbihlər, qaravəllilər, xalq rəqsləri. Mənbə: [1;8;9;11;]	2	2	
5.	Mənbə: Xalçaçılıq sənəti. Plan: Xalçaçılığın meydana gəlməsi. Toxuma növləri: palas-cəcim, xali, klim-səddə, vəli-zili, sumaxı. Azərbaycanın xalçaçılıq məktəbi. Təbriz xalçaçılıq sənəti. Mənbə: [1;8;9;11;]	2		
6.	Mövzu: Milli geyimlər. Plan: Qədim tikmə alətləri və parçalar. XVII əsrdə parça istehsalı və baş-üst geyimləri. XVI-XVIII əsr milli geyimləri. Tarixi-etnoqrafik zonaların milli geyimləri. Mənbə: [1;8;9;11;]	2	2	
7.	Mövzu: Metal üzərində bədii işləmələr. Plan: Orta əsrlərdə Azərbaycanda zərgərlik və metal işləmə. Azərbaycanda metal işləmə. Azərbaycanda zərgərlik Mənbə: [1;8;9;11;]	2		
8.	Mövzu: Ornamentlər. Plan: Simvol və ornamentlər mədəniyyətdə. Həndəsi ornamentlər. Nəbatı ornamentlər. Buta ornamenti. Mənbə: [1;8;9;11;]	2	2	
9.	Mövzu: Tanınmış neqqaşların həyat və yaradıcılığı. Plan: Mir Möhsün Nəvvav. Səfi əd-Din Əbdülmömin ibn Yusif ibn Faxir Urməvi. Kərbəlayi Zeynalabdin Əbu Səid oğlu Usta Zeynal Neqqaş. Abbasqulu Ağa Mənbə: [1;8;9;11;]	2	2	
10.	Mövzu: Daş üzərində oymalar, dulusçuluq və keramika. Plan: Daş üzərində oymalar, dulusçuluq, dulusçuluğun tarixi, Azərbaycanın bölgələrində dulusçuluq. Mənbə: [1;8;9;11;]	2		
11.	Mövzu: Azərbaycan memarlığı ornamentləri. Plan: İslimi, Su Elementi, Tağlar, Epiqrafik ornamentlər. Yusif Kuseyiroğlu türbəsi, Mömünən Xatun türbəsi, Gülüstən türbəsi. Mənbə: [1;8;9;11;]	2	2	
12.	Mövzu: Naxış sənəti və ornament motivləri. Plan: Naxış sənətinin yaranma tarixi. Arxeoloji qazıntılarda ələdə olunan sənət nümunələrinin naxış xüsusiyyətləri. Ornamentin tipləri və xüsusiyyətləri. Azərbaycan dekorativ tətbiqi sənətdə, tətbiq olunan ornamentlər. Xalçaçılıqda ornamental kompozisiyalar. Mənbə: [1;8;9;11;]	2	2	
13.	Mövzu. Müasir dövr geyimlərində tətbiq olunan ornamental kompozisiyalar. Plan: XX əsrin sonu - XXI əsrin əvvəllərində geyimlərin ornamental	2	2	

	xüsusiyyətləri. XXI əsr geyimlərində ornamental kompozisiyaların istifadəsinə dair tövsiyyələr Mənbə: [1;8;9;11;]			
14	Mövzu. Xalça naxışları. Plan: Azərbaycan xalça sənətinin dünyada izləri və naxışları. Xalçaçılıq Azərbaycan incəsənətinin qədim və geniş yayılmış növüdür. Azərbaycan Milli Xalça muzeyi. Mənbə: [1;8;9;11;]	2	2	
15.	Mövzu. Memarlıq və xalçaçılıqda naxış yaradıcılığının ortaq prinsipləri. Plan: Həndəsi naxışlar, "islami" ornament. Naxışlar və memarlıq abidələri. Epigrafiya yazılar. Mənbə: [1;8;9;11;]	2	2	
16.	Mövzu: Azərbaycan mədəniyyəti Plan: Mədəniyyətin inkişaf tarixi, Tarixdən əvvəlki dövr, İşqaz dövrü, Qafqaz Albaniyası dövrü, İslam dövrü, Müasir dövr Mənbə: [1;8;9;11;]	2		
17.	Mövzu: Memarlıq Plan: Qədim və antik dövrlər memarlığı, Orta əsrlər memarlığı, Müasir dövr memarlığı Mənbə: [1;8;9;11;]	2	2	
18.	Mövzu: Azərbaycan təsviri incəsənəti Plan: Kalliqrafiya, Miniatur, Rəssamlıq, Xalçaçılıq, Bədii tikmə, bədii keramika Mənbə: [1;8;9;11;]	2		
19.	Mövzu: Azərbaycan Mifologiyası Plan: Mifologiya, İnanclar Mənbə: [1;8;9;11;]	2	2	
20.	Mövzu: Azərbaycan Musiqisi Plan: Musiqi, Xalq musiqisi, Müasir musiqi, Rəqs, balet, Teatr, kinometoqrafiya, animasiya Mənbə: [1;8;9;11;]	2		
21.	Mövzu: Milli adət-ənənələr Plan: Yumor-əyləncə, Ailə, toy adətləri, Milli geyimlər, kulinariya, içki mədəniyyəti Mənbə: [1;8;9;11;]	2	2	
22.	Mövzu: Azərbaycanda yaşayan xalqların mədəniyyəti Plan: Türk tayfaları, Yerli xalqlar, Din və etnik azlıqlar Mənbə: [1;8;9;11;]	2		
23.	Mövzu: Azərbaycan folkloru Plan: Azərbaycan folkloru və mifologiyası, Azərbaycan folkloru janr zənginliyi, Ortaq türk folkloru, Azərbaycan folkloru orta əsrlərdə, aşiq sənəti Mənbə: [1;8;9;11;]	1	2	
	Cəm:	45s.	30s.	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar: Öyrənən tanış olur:

Şifahi xalq yaradıcılığı və folklor janrları nümunələri ilə;
naxış sənəti və ornament motivləri ilə;
tanınmış nəqqəşlərin həyat və yaradıcılığı ilə;
Azərbaycan memarlığının ornamentləri ilə;
xalçaçılıq sənəti nümunələri ilə
metal üzərində bədii işləmələr.
memarlıq və xalçaçılıqda naxış yaradıcılığının ortaq prinsipləri ilə.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Xalq yaradıcılığı sənəti və milli ornamentlər barədə professional dünyagörüşünün və inkişafını izah edir.
- Azərbaycanın milli ornamentlərinin ənənəyə uyğun olaraq formalaşması tarixini, kursun əsas məqsədlərini izah edir.
- Xalq yaradıcılığı sənəti və milli ornamentlərin formasını, texnikasını, süjet, ornament və kompozisiya rəngarəngliyini izah edir.
- Azərbaycan memarlığını, incəsənətini, ənənəyə əsaslanan müasir Azərbaycan brendi sayılacaq memarlıq incilərini, sənət nümunələrini yaradıcılıqda izah edir.
- Xalq yaradıcılığı sənəti və milli ornamentlərin vahid qavrayışı yaradıcı biliklərini inkişaf etdirir.

XIII. İmtahan sualları

1. Azərbaycanın qədim və zəngin xalq yaradıcılığı.
2. Dastanlar, nağıllar, lətifələr, atalar sözləri, folklor.
3. Əmək nəğmələri, holavalar, laylalar, oxşamalar, bayatılar.
4. Azərbaycan folkloru orta əsrlərdə. Aşiq sənəti.
5. Əfsanələr, rəvayətlər. Atalar sözü və zərb məsəllər.
6. Tapmacalar, yanıtmacalar. Nağıllar, dastanlar.
7. Xalq oyunları, xalq tamaşaları, şəbihlər, qaravəllilər, xalq rəqsləri.
8. Xalçaçılığın meydana gəlməsi.
9. Toxuma növləri: palas-cəcim, xali, klim-səddə, vəli-zili, sumaxı.
10. Azərbaycanın xalçaçılıq məktəbi.

11. Təbriz xalçaçılıq sənəti.
12. Qədim tikiş alətləri və parçalar.
13. XVII əsrdə parça istehsalı və baş-üst geyimləri.
14. XVI-XVIII əsr milli geyimləri.
15. Tarixi-etnoqrafik zonaların milli geyimləri.
16. Orta əsrlərdə Azərbaycanda zərgərlik və metal işləmə.
17. Azərbaycanda metal işləmə. Azərbaycanda zərgərlik
18. Simvol və ornamentlər mədəniyyətdə. Həndəsi ornamentlər.
19. Nəbatı ornamentlər. Buta ornamenti.
20. Mir Möhsün Nəvvav. Səfi əd-Din Əbdülmömin ibn Yusif ibn Faxir Urməvi.
21. Kərbəlayi Zeynalabdin Əbu Səid oğlu Usta Zeynal Nəqqaş. Abbasqulu Ağə
22. Daş üzərində oymalar, dulusçuluq, dulusçuluğun tarixi.
23. Azərbaycanın bölgələrində dulusçuluq.
24. İslimi, Su Elementi, Tağlar, Epiqrafik ornamentlər.
25. Yusif Kuseyiroğlu türbəsi, Mömünən Xatun türbəsi, Gülüstan türbəsi.
26. Naxış sənətinin yaranma tarixi.
27. Arxeoloji qazıntılarda ələdə olunan sənət nümunələrinin naxış xüsusiyyətləri.
28. Ornamentin tipləri və xüsusiyyətləri.
29. Azərbaycan dekorativ tətbiqi sənətdə, tətbiq olunan ornamentlər.
30. Xalçaçılıqda ornamental kompozisiyalar.
31. XX əsrin sonu-XXI əsrin əvvəllərində geyimlərin ornamental xüsusiyyətləri.
32. XXI əsr geyimlərində ornamental kompozisiyaların istifadəsinə dair tövsiyələr
33. Azərbaycan xalça sənətinin dünyada izləri və naxışları.
34. Xalçaçılıq Azərbaycan incəsənətinin qədim və geniş yayılmış növüdür.
35. Azərbaycan Milli Xalça muzeyi.
36. Həndəsi naxışlar, "islami" ornament.
37. Naxışlar və memarlıq abidələri.
38. Epiqrafik yazılar.
39. Mədəniyyətin inkişaf tarixi.
40. Tarixdən əvvəlki dövr, İşquz dövrü.
41. Qafqaz Albaniyası dövrü.
42. İslam dövrü, müasir dövr.
43. Qədim və antik dövrlər memarlığı.
44. Orta əsrlər memarlığı.
45. Müasir dövr memarlığı.
46. Kalliqrafiya, miniatur, rəssamlıq, xalçaçılıq, bədii tikmə, bədii keramika.
47. Mifologiya, İnanclar
48. Musiqi, xalq musiqisi, müasir musiqi, rəqs, balet, teatr, kinometoqrafiya, animasiya
49. Yumor-əyləncə, ailə, toy adətləri.
50. Milli geyimlər, kulinariya, içki mədəniyyəti
51. Türk tayfaları, yerli xalqlar
52. Din və etnik azlıqlar
53. Azərbaycan folkloru və mifologiyası.
54. Azərbaycan folkloru janr zənginliyi, Ortaq türk folkloru.
55. Azərbaycan folkloru orta əsrlərdə, aşıq sənəti.

XIV. Kollektiv sualları

I Kollektiv sualları

1. Azərbaycanın qədim və zəngin xalq yaradıcılığı.
2. Dastanlar, nağıllar, lətifələr, atalar sözləri, folklor.
3. Əmək nəğmələri, holavalar, laylalar, oxşamalar, bayatılar.
4. Azərbaycan folkloru orta əsrlərdə. Aşıq sənəti.
5. Əfsanələr, rəvayətlər. Atalar sözü və zərb məsəllər.
6. Tapmacalar, yanıtmacalar. Nağıllar, dastanlar.
7. Xalq oyunları, xalq tamaşaları, şəbihlər, qaravəllilər, xalq rəqsləri.
8. Xalçaçılığın meydana gəlməsi.
9. Toxuma növləri: palas-cəcim, xali, klim-səddə, vəli-zili, sumaxı.
10. Azərbaycanın xalçaçılıq məktəbi.

11. Təbriz xalçaçılıq sənəti.
12. Qədim tikiş alətləri və parçalar.
13. XVII əsrdə parça istehsalı və baş-üst geyimləri.
14. XVI-XVIII əsr milli geyimləri.
15. Tarixi-etnoqrafik zonaların milli geyimləri.

II Kollektivium sualları

1. Orta əsrlərdə Azərbaycanda zərgərlik və metal işləmə.
2. Azərbaycanda metal işləmə. Azərbaycanda zərgərlik
3. Simvol və ornamentlər mədəniyyətdə. Həndəsi ornamentlər.
4. Ornamentin tipləri və xüsusiyyətləri.
5. Xalçaçılıqda ornamental kompazisiyalar.
6. Nəbatı ornamentlər. Buta ornamenti.
7. Azərbaycan dekorativ tətbiqi sənətdə, tətbiq olunan ornamentlər.
8. İslimi, Su Elementi, Tağlar, Epigrafik ornamentlər
9. Mir Möhsün Nəvvav. Səfi əd-Din Əbdülmömin ibn Yusif ibn Faxir Urməvi.
10. Kərbəlayi Zeynalabdin Əbu Səid oğlu Usta Zeynal Nəqqaş. Abbasqulu Ağa
11. Daş üzərində oymalar, dulusçuluq, dulusçuluğun tarixi.
12. Azərbaycanın bölgələrində dulusçuluq.
13. Yusif Kuseyiroğlu türbəsi, Mömünən Xatun türbəsi, Gülüstan türbəsi.
14. Naxış sənətinin yaranma tarixi.
15. Arxeoloji qazıntılarda ələdə olunan sənət nümunələrinin naxış xüsusiyyətləri.

Sıf Xalq yaradıcılığı sənəti və ornament fənninin sillabusu 050120-Texnologiya müəllimliyi ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Pedaqogika, psixologiya və incəsənət" kafedrasının 12 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında (protokol №01) müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir.

Fənn müəllimi:

B/m.T.Ə.Heydərov

Kafedra müdiri:

dos. A.X.Əliyev